

LA LLEIALTAT COM A DIVISA

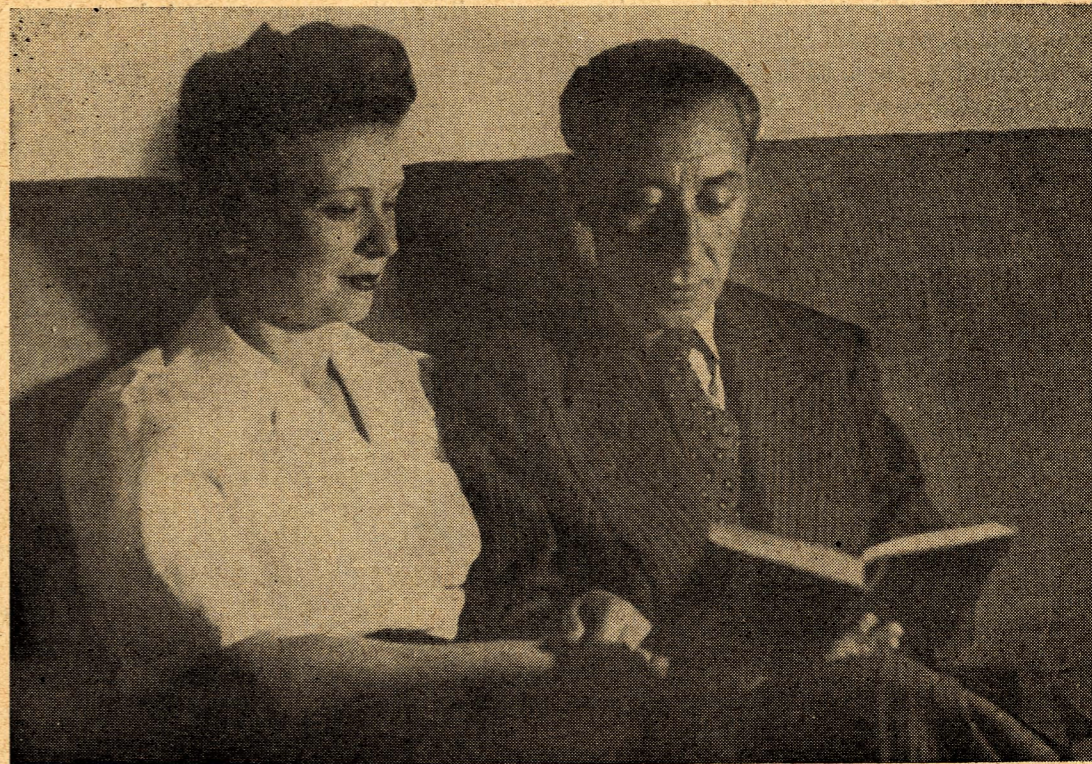
«EL CANT funerari dels catalans cada dia resona més fort, i tot just fineixen unes exèquies que el fat ja ens en prepara de noves; l'ele-gia plana damunt nostre, a l'interior de Cata-lunya, a les terres de França i al vast continent de les Amèriques. A la corrua de morts de figu-res il·lustres o notables ocorregudes d'aquell trà-gic gener ençà, massa sovint s'afegeixen altres noms estimats i valuosos.»

Amb aquestes paraules, i des de les pàgines de *La nostra revista*, començava en J. Roure-To-rent l'article que va escriure amb motiu de la mort d'en Rovira i Virgili. I elles mateixes, com una veu apagada el ressò de la qual persisteix estranyament, posen la nota inicial de tristesa a la notícia de la seva pròpia mort.

Entre els amics d'en Roure, tants i tan addic-tes, especialment els que compartírem amb ell la seva vida a Mèxic, persevera un estupor que no s'esvaeix amb el pas dels dies. Encara ara, quan ens trobem, després d'haver-nos vist una i altra vegada, repetim que se'ns fa difícil de creure en la seva desaparició, que d'alguna manera el sen-tim vivent i entre nosaltres, amb el seu gest de puntualitzar les coses, el seu lliurament desinte-ressat i entusiasta a tot allò que suposés servei a Catalunya i, en particular, la seva lleial posició enfront de qualsevol sollicitud. No es tracta, en aquest cas, de l'estupor que produeix sempre el misteri de la mort, ni de la protesta contra l'enyo-rament que mobilitza resistències interiors i fa enganyoses algunes percepcions. Hi ha alguna cosa més que això en la disposició contrària a acceptar el que d'irremeiable té la nostra pena. Potser, una paraula que ha passat entre les altres, «lleial», ens donaria la clau d'un gran afecte. Perquè en Roure era lleial per norma. Però no pas únicament amb la lleialtat que reclamen les causes superiors, sinó lleial en les coses impor-tants i en les que no ho eren, amb els amics i amb els simples coneguts, en tot el que se li con-fiava, feina gran o petita. De vegades, posava tanta lleialtat al servei de causes de poca trans-cendència, que els amics li fèiem una broma cor-

dial i de bona fe, que ell acceptava amb bonhomia, segur de la seva raó. I era una raó tan alta, que durant els seus tretze anys d'exili a Mèxic no hi ha hagut cap activitat cultural o política dels catalans, cap dels intents editorials o de promoció intel·lectual on la seva presència no hagi estat considerada indispensable. Proverbial ha estat entre nosaltres que deixar algun afer en mans d'en Roure, era deixar-lo en bones mans. En una època en la qual la gent, escèptica o cansada, fugí de la feina no retribuïda, en Roure acceptava sempre la responsabilitat que li corresponia, tot i saber per endavant que l'esperaven més amar-gors que satisfaccions i que el deure, tal com l'en-tenia ell —i s'ha d'entendre— suposa una dura militància. És per aquest motiu que deixa un buit tan gran, i possiblement per aquest motiu, també, que amb la seva mort canvia, en un cert sentit, la nostra vida com a col·lectivitat de catalans exi-liats a Mèxic.

La seva condició d'escriptor era per a ell un legítim orgull, i s'hi mantingué fidel en tot mo-ment. La probitat que posà al servei d'aquesta vocació ha estat la causa que no ens deixi una obra més extensa, perquè en Roure, atret des del principi de la seva carrera literària per les recreacions de llegendes populars, posà en aques-ta tasca de refer i donar nova bellesa a les ron-dalles un amor ple de minuciosa dedicació. A Mèxic —on va editar els *Contes d'Eivissa*, con-junt de narracions llargament preparat—, va sen-tir-se fascinat de seguida per les llegendes indí-genes i establí un important pla de treball per a donar-ne una versió en la nostra llengua. Les carpetes que tenia preparades amb els apunts, notes i dades recopilats en l'etapa preparatòria del seu propòsit, donen una idea del valor que hauria tingut per a les nostres lletres la total rea-lització del projecte. No obstant, amb el que ha deixat escrit —alguns contes publicats dispersa-ment i una part d'inèdits— els seus amics pre-parem l'edició d'un llibre que haurà de constituir una aportació interessantíssima a la literatura ca-talana.

...llegint en veu alta, per a ell i per a la Zina...

És possible que la suggestió del títol que por-tarà aquest llibre —*Resplandors llunyanes*— i qui sap si la que es desprèn dels seus temes, sigui el que m'impulsa a parlar d'un fet estremidor relacionat amb la mort d'en Roure. Pocs dies abans del seu traspàs, en el curs d'una petita festa familiar, en Roure portà la conversa a par-lar d'en Joaquim Ruyra, pel qual sentia un gran afecte. Em sembla recordar que el nom del nos-tre gran escriptor sorgí amb motiu dels comen-taris que dedicàvem a una recent antologia de contes policíacs i de misteri, recopilada per Agus-tí Bartra. Dèiem, aleshores, que en la nostra lite-ratura són relativament escasses les narracions que podrien encaixar en algun d'aquests gèneres i en Roure esmentà, com a modèliques, *Les senyo-retes del Mar*, *La vetlla dels morts* i *La xucladora*, del llibre segon del volum primer de *Pinya de rosa*. Afegí —dada realment curiosa—, que en Ruyra havia aplegat aquests tres contes sota el títol de *Fantasies* i en canvi classificava entre els

del llibre primer del mateix volum, que ell dona-va com a *Impressions*, una estranya narració, la que porta per títol *Avís misteriós*. En Roure ex-plicava que quan va llegir-la per primera vega-da, en la seva joventut, va produir-li una forta impressió, que es renovava cada vegada que, en el transcurs dels anys, l'havia rellegida.

En *Avís misteriós* —perdó per pretendre el record d'una lectura inoblidable—, en Ruyra conta un somni en el qual rebia la visita de la seva mare, que l'anava a cercar perquè l'acom-panyés a alguna banda. Caminant a través del bosc, se'ls ajuntà un home amb una maleta al coll, visió que suggerí a n'en Ruyra «la idea d'un viatge, d'una absència penosa, de quelcom d'inevitable i desconsolador». Sempre en el som-ni, l'escriptor i la seva mare —que tenia un posat trist i melangiós—, arribaren a una estació de ferrocarril, en el moment que hi entrava un tren «fent tremolar la terra». La mare, sobtadament, es despreguè dels braços del seu fill i pujà a un

MARIBEL - roba per a infants

PASSATGE ITURBIDE, 18
Tel. 18-27-95 — Mèxic, D. F.

OLIS VEGETALS PER
A LA INDÚSTRIA

SOLERNOU, S. A.

AIGUARRÀS, COLOFONIA I
RESINES SINTÈTIQUES

dels vagons, en el mateix moment que el tren reempenia la marxa. Ell volgué seguir-la; «però em mirà amb terror, i, tancant la portella d'una revolada, cridà: —No, no!—»

Explica en Ruyra que va despertar-se esglaiat, amb la idea de la mort. La impressió havia estat tan forta, que abandonà immediatament el mas on sojornava i retornà a marina, a la seva casa pairal. Allí es trobà amb la dolorosa sorpresa que la seva mare havia emmalaltit d'una manera sobtada, de tanta gravetat que morí pocs dies després.

De tot això parlàvem amb en Roure, en conversa d'amics aplegats en una festa. Ell estava ple de vida i confegia amb nosaltres tot de projectes per als quals ens quedava lleure i temps.

Al cap de dues setmanes d'haver tingut lloc la reunió esmentada, en Roure es va haver de recloure a casa, víctima d'una lleuafecció. Era cosa —ens creïem tots— de tenir cura i paciència durant tres o quatre dies i ens ocupàvem d'uns àpats de celebració, d'un dinar per la festa d'un sant i d'un sopar per l'aparició d'un llibre. Dubtàvem de si valia la pena de canviar les dates degut a la malaltia d'en Roure, però estàvem segurs que ell hi assistiria.

I durant una de les nits dels tres dies que es va quedar a casa, en Roure somnià que el seu pare, mort des de fa molts anys, l'anava a buscar perquè l'acompanyés a fer una llarga travessia, a bord del «Turissa». Tots els amics d'en Roure coneixem el nom d'aquesta embarcació i fins a quin punt estava lligada als seus records i als seus afectes. El «Turissa», petit iot propietat de la família, constituïa una de les grans il·lusions d'en Roure i en parlava amb freqüència, com a part integrant del seu enyorament.

En el somni, doncs, en Roure es veié sol·licitat pel seu pare, per tal d'emprendre junts un viatge. Ell contestà que no volia sortir sense la Zina, la seva esposa, i el pare digué que ella no els podia seguir perquè es tractava d'una llarga distància. Aquesta decisió li produí tristesa i empenyé la marxa cap a la «planura blavosa i emboirada»,

com diu en Ruyra, que potser és la visió celeste de la gent que estima el mar.

L'endemà, encara sota una visible impressió, en Roure explicà el somni a la Zina, però sense angoixa, sense mostrar el pes de cap pressentiment. I un dia després morí, lleial fins al darrer instant al seu estil de vida. Morí assegut a la seva butaca predilecta, llegint en veu alta, per a ell i per a la Zina, un llibre la crítica del qual li havia estat demanada.

No sé si he pogut evitar que aquestes ratlles siguin tan desordenades com les meves emocions. A cada moment, mentre escric, m'he anat preguntant «què en pensarà en Roure», no pas què en pensaria, i tinc la sensació que, així que acaba, hauré de sotmetre tot això al seu judici. Potser, aquest sentiment de presència viva és un dels homenatges que més li haurien plagut.

He volgut dir, i tracto d'insistir-hi, que en Roure-Torrent, company en moltes rutes de la terra i de l'esperit ens deixa perquè conservem una fe més gran en les coses perdurables, el testimoni d'una total fidelitat. I he volgut explicar el seu somni, després de vèncer un lleuger dubte, perquè em sembla descobrir-hi elements que ajuden a comprendre, amb una espurna de misteri i per tant de poesia, la seva personalitat. Tan lleial fou al mar que el trià com a darrer camí, i tant ho fou als seus records, que escollí el «Turissa» com a últim vehicle. I lleial fou a la Zina volguent-la en el seu viatge i deixant-la en saber-lo sense retorn.

No podria expressar quantes coses més hi ha en aquest somni que em desvetllen una rara suggestió. Per ell, em fa l'efecte que associaré sempre la tristesa per la mort de l'amic a un conte de mar, i veuré a n'en Roure tripulant la seva nau, fent-me un gest amb la mà i somrient com somreia en els comiats o benvingudes. Aquesta visió, n'estic segur, li plauria. Com li plauria que jo, o algú de nosaltres, sabés explicar amb una nova veu, més convincent i segura, una cosa que la Zina ja sap: que la mort d'ell, i totes les morts, són etapes d'una mateixa espera.

PERE CALDERS

SABO ARROW

PERFUMAT AMB LAVANDA NATURAL

Watteau, 77 — Mèxic, D. F.

SABO LADY ASTOR

PER A TOCADOR DELICAT

JABONES FINOS, S. A.

Tels. 24-71-30 — 32-18-56